

КОНФРОНТАЦІЇ ТА НАСИЛЬСТВО УЛЬТРАПРАВИХ

результати моніторингу за перше півріччя 2020 року

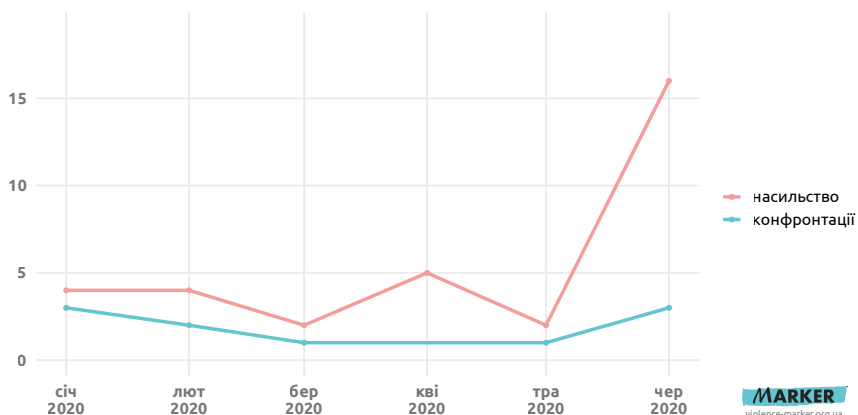

З січня по червень 2020 року спостерігалось падіння рівня ультраправого насильства та конфронтацій, на зміну якому прийшов рекордний сплеск насильства у червні. Як і раніше, основними групами, проти яких спрямована вулична діяльність ультраправих, залишаються політичні та ідеологічні опоненти, а також вразливі групи. При цьому між ультраправими спостерігається певна «спеціалізація»: одні організації використовують силові методи в політичній боротьбі, інші — намагаються контролювати вулиці та придушувати ідеологічний і низовий спротив.

За перше півріччя 2020 року моніторинговою групою «Маркер»¹ було зафіксовано 43 випадки насильства² і конфронтацій³ з боку ультраправих (з них 33 — насильства та 10 — конфронтацій), що на один кейс більше, ніж у попередньому півріччі. Мінімум у 20 випадках було повідомлено про постраждалих.

Сплеск ультраправого насильства у червні

Кількість зафіксованих випадків помісячно у 1 півріччі 2020

З січня по червень 2020 року спостерігалось падіння рівня ультраправого насильства та конфронтацій, на зміну якому прийшов рекордний сплеск насильства у червні. Як і раніше, основними групами, проти яких спрямована вулична діяльність ультраправих, залишаються політичні та ідеологічні опоненти, а також вразливі групи. При цьому між ультраправими спостерігається певна

«спеціалізація»: одні організації використовують силові методи в політичній боротьбі, інші — намагаються контролювати вулиці та придушувати ідеологічний і низовий спротив.

За перше півріччя 2020 року моніторинговою групою «Маркер»¹ було зафіксовано 43 випадки насильства² і конфронтацій³ з боку ультраправих (з них 33 — насильства та 10 — конфронтацій), що на один кейс більше, ніж у попередньому півріччі. Мінімум у 20 випадках було повідомлено про постраждалих.

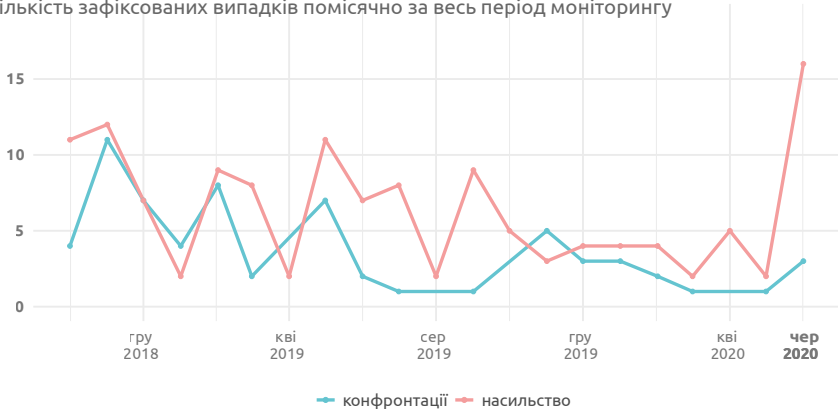
Карантин вніс свої корективи і в діяльність ультраправих: якщо у січні — лютому 2020 року фіксувалося 6–7 випадків, то у березні — травні їхня щомісячна кількість скоротилася до 3–5. Однак уже в червні 2020 року кількість випадків ультраправого насильства і конфронтацій різко підскочила до 19, при цьому 16 із них були насильницькими. Це рекордна місячна кількість випадків ультраправого насильства, зафіксована від початку моніторингу (жовтень 2018 року).

Також спостерігається тенденція до зростання частки насильства відносно до конфронтацій. Так, у першому півріччі 2019 року насильницьких випадків було 63%, у другому — 76%, а в першому півріччі 2020 року їх зафіксовано уже 79%. З одного боку, це може вказувати на те, що медіа приділяють більше уваги насильству з боку ультраправих і дедалі менше повідомляють про їхні вуличні конфронтації. Однак можливо також, що ультраправі починають частіше віддавати перевагу насильству там, де раніше обходилися конфронтаціями.

Ці дані можуть свідчити про те, що після деякого затишшя ми спостерігаємо початок нового витка ультраправого насильства на вулицях України.

Рекордна кількість випадків ультраправого насильства у червні 2020

Кількість зафіксованих випадків помісячно за весь період моніторингу

Дані за жовтень 2018 — червень 2020

MARKER
violence-marker.org.ua

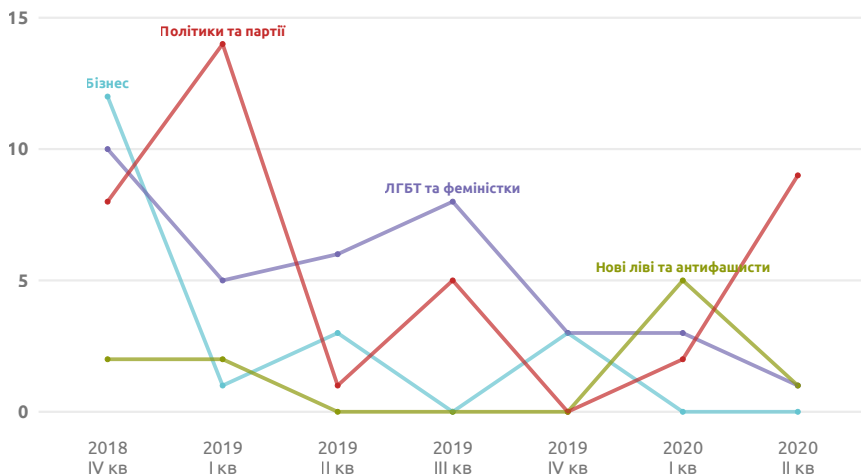
ПРОТИ КОГО СПРЯМОВАНІ УЛЬТРАПРАВЕ НАСИЛЬСТВО ТА КОНФРОНТАЦІЇ?

У першому півріччі 2020 року, як і за весь період моніторингу, зафіксовані випадки ультраправого насильства і конфронтацій були найчастіше спрямовані проти **політиків та політичних партій**. За останнє півріччя помічено 12 кейсів насильства проти них, яке у 9 випадках було спрямоване проти людей. У попередньому півріччі таких випадків загалом було зафіксовано лише 7.

У першому півріччі 2020 року 58% випадків насильства та конфронтацій проти політиків та партій були спрямовані проти прихильників Партії Шарія. Ситуація загострилася після акції 17 червня 2020 року, на якій партія вимагала розслідувати напади на її членів. «Національний корпус», С14, «Демсокира» та «Сокіл» організували контрзахід, під час якого ініціювали сутички, закидували опонентів яйцями, використовували димові шашки та сльозогінний газ. Поліція затримала 15 осіб. Згодом у метро сталося кілька сутичок між учасниками акції та ультраправими. Після акції ультраправі в соціальних мережах оголосили «сафарі», закликаючи до нападів на прихильників Партії Шарія та навіть обіцяли грошову винагороду. Протягом наступних двох тижнів у ЗМІ повідомили про низку таких нападів. Так, **24 червня 2020 року** в Харкові невідомі побили битами очільника місцевого осередку партії — він потрапив у реанімацію. За кілька годин до нападу він написав заяву в поліцію про погрози з боку місцевого «Національного корпусу».

Проти кого була спрямована активність ультраправих

Кількість зафіксованих випадків насильства та конфронтацій поквартально за весь період моніторингу

Дані за жовтень 2018 — червень 2020

Так само, як і за весь період моніторингу, друге місце за кількістю випадків займають насильство та конфронтації проти **ЛГБТ і феміністок**: за період із січня по червень 2020-го було зафіксовано 7 випадків, з яких 5 насильницькі, 4 з них були спрямовані проти людей. Загалом кількість кейсів дещо зменшилася порівняно з попереднім півріччям, коли їх було зафіксовано аж 15. Однак варто мати на увазі, що в цьому півріччі ЛГБТ-спільнота не організовувала вуличних прайдів, довкола яких найчастіше мобілізуються та вчиняють насильство ультраправі. Окрім того, зменшення не таке радикальне, якщо додати сюди 3 випадки, коли праві радикали нападали на **підлітків «неформальної» зовнішності**, закидаючи їм саме належність до ЛГБТ (усі випадки насильницькі).

12 червня 2020 року на Подолі в Києві представники «Традиції і порядку» напали на активісток «Феміністичної майстерні» та «FemSolution», які знімали з огорожі гомофобні плакати. Активісток ображали, штовхали, погрожували побити, одну з них вдарили в обличчя. **19 червня 2020 року** відбулася акція ультраправих — «агітрейд» за участі «Традиції і порядку», «Національного спротиву», «Фрайкору» та «Братства». Приблизно тоді ж було зафіксовано мінімум 2 напади на підлітків. Їм погрожували, били, проти них використали сльозогінний газ, звинувачуючи в належності до ЛГБТ — через яскраве фарбоване волосся у дівчат, довге волосся у хлопців, наявність пірсингу.

Зросла кількість випадків ультраправого вуличного насильства / конфронтацій, спрямованих проти **лівих і антифашистських активіст_ок**. За останнє півріччя було зафіксовано 6 кейсів — стільки ж, скільки за весь попередній період моніторингу. Половина з цих 6 випадків були насильницькими, у 2 із них насильство було спрямоване проти людей.

19 січня 2020 року в Києві ліві та антифашистські активіст_ки проводили традиційну акцію проти ультраправого насильства. У контракції взяли участь «Традиція і порядок» та «Національний спротив» — вони закидали людей яйцями, камінням та піротехнікою. 11 нападників було затримано та відпущено після складання адмінпротоколів. Після завершення акції ультраправі навідалися до офісу Rosa Luxemburg Stiftung в Україні, зірвали табличку та обмалювали вхідні двері фонду. Також було повідомлено про конфронтацію в метро з людиною, яку ультраправі прийняли за лівого активіста, — цю людину принижували, їй погрожували.

Ще 6 із зафіксованих випадків насильства та конфронтацій були спрямовані проти **мігрант_ок та представни_ць етнічних меншин**, із них 5 з елементами насильства, 2 з яких проти людей. У попередньому півріччі загалом було зафіксовано 5 таких кейсів.

29 квітня 2020 року в Києві близько 5-ї ранку невідомі увірвалися до намету, у якому проживала ромська родина. Вони розпилили сльозогінний газ, побили чоловіка та погрожували зґвалтуванням вагітній жінці.

Також 5 зафіксованих випадків діяльності ультраправих були спрямовані проти **журналіст_ок / медіа** (2 насильницькі проти людей). Зокрема, нападок ультраправих зазнали журналісти ZIK, NewsOne, «Страна», «Вести», «Шарий.net». Ультраправі також атакували офіс Дмитра Гордона після його резонансного інтерв'ю з Ігорем Гіркіним.

Ще 6 випадків були спрямовані проти **державних інституцій чи правоохоронних органів** (усі насильницькі, спрямовані проти людей), а 3 випадки — проти **релігійних установ** (усі насильницькі, 1 проти людей).

ОСНОВНІ АКТОРИ

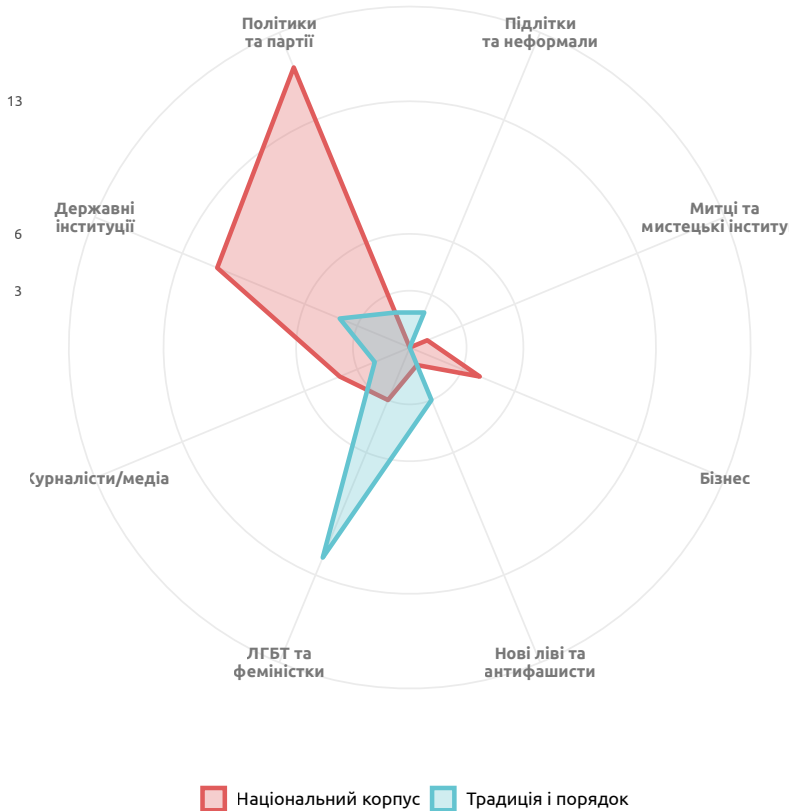
Серед ультраправих організацій та груп, про яких повідомлялося як про учасників насильства та конфронтацій, **найбільш активними** у першому півріччі 2020 року були «Національний корпус» (9 випадків, з них 8 насильницьких, усі проти людей), «Традиція і порядок» (6 випадків, усі насильницькі, 5 проти людей), «Національний спротив» (4 випадки, всі насильницькі, 3 проти людей) та С14 (3 випадки, 1 насильницький проти людей). Інші організації та групи були ідентифіковані менш ніж у 3 випадках насильства або конфронтацій.

Між названими організаціями спостерігається чіткий розподіл «сфер інтересів». Так, 78% зафіксованої активності «Нацкорпусу» за перше півріччя 2020 року було спрямовано проти **політиків або партій**. Це складає 58% усіх випадків насильства або конфронтацій проти цієї групи, про які повідомлялося за вказаний період. Загалом за весь період моніторингу «Нацкорпус» було помічено у 37% усього зафіксованого насильства та конфронтацій проти політиків і партій та 40% активності «Нацкорпусу» за весь період моніторингу було спрямовано проти цієї групи. Варто зазначити, що «першість» у цій категорії нападів та конфронтацій «Національний корпус» перейняв у С14, чия діяльність різко пішла на спад з початку 2019 року.

Водночас у першому півріччі 2020 року всі 6 зафіксованих випадків за участі **«Традиції і порядку»** стосувалися насильства проти **ЛГБТ або феміністок (а також «неформальної» молоді), лівих або антифашист_ок**. Це майже половина зафіксованих конфронтацій та насильства проти зазначених груп у першій половині 2020 року. За весь період моніторингу у 34% із помічених випадків насильства чи конфронтацій проти ЛГБТ, феміністок, «неформальної» молоді, лівих та антифашист_ок повідомлялося про участь «Традиції і порядку». За весь період моніторингу 80% усієї зафіксованої активності «Традиції і порядку» були спрямовані саме проти згаданих груп.

С14, на яку припадає найбільше випадків насильства, зафіксованих за період спостережень від жовтня 2018, у першому півріччі 2020 року фактично не брала активної участі у насильницьких акціях. Насильницька активність цієї організації,

Проти кого спрямована активність «Нацкорпусу» та «Традиції і порядку»

Дані за жовтень 2018 — червень 2020

принаймні під брендом С14, зменшувалася від початку 2019 року. Сьогодні її члени задіяні в роботі «Муніципальної охорони» та «Муніципальної варті» Києва. Члени останньої були залучені до спільних патрулювань з національною поліцією під час карантину, а також чергують на залізничному вокзалі Києва, де, за заявами самих «вартових», активно борються з «бомжами» та «циганами».

Підсумовуючи, можна сказати, що «Національний корпус» активно використовує насильство та конфронтації у політичній боротьбі, а «Традиція і порядок» спільно з «Національним спротивом» намагаються просувати радикально правий консервативний порядок денний та силовими методами придушувати вуличний спротив діяльності ультраправих.

Примітки

1. З початку 2020 року моніторингова група «Маркер» збирає та систематизує дані про вуличне насильство та конфронтації з боку праворадикальних груп, партій, організацій та громадян, у тому числі напади на ґрунті ненависті (у 2019 році група проводила моніторинг спільно з ГО «Інститут Республіка»). База даних ультраправого насильства та конфронтацій створюється на основі щоденного моніторингу повідомлень національних, макрорегіональних, активістських сайтів та соціальних медіа. Моніторинг здійснюється за підтримки Rosa Luxemburg Stiftung в Україні.

2. Насильство — протестна активність та активність на ґрунті ненависті, під час якої вчиняються дії з метою завдання безпосередньої шкоди людям або майну; окремо варто виділяти насильство проти людей (напади, побиття, бійка, стрілянина, вбивство та ін.) та насильство, спрямоване на пошкодження майна (підпали, знищення майна, вандалізм тощо).

3. Конфронтації — протестна активність та активність на ґрунті ненависті, під час якої вчиняється прямий тиск на людей, але яка не має на меті безпосереднє завдання шкоди людям або майну: блокування, штовханина, захоплення приміщення, перешкоджання проведенню заходу без рукоприкладства тощо.

Звіт створений Групою моніторингу ультраправого насильства. З жовтня 2018 року ми займаємося збором та систематизацією даних щодо праворадикального насильства і конфронтацій в Україні. Наша мета — проаналізувати діяльність ксенофобних, антидемократичних і насильницьких організацій та ініціатив правого спектру, які коять злочини на ґрунті ненависті, напади, вдаються до тиску на політичних опонентів, меншини та вразливі групи. Систематичне висвітлення цих проблем покликане запобігти поширенню та нормалізації ультраправих ідей і злочинів, які становлять загрозу свободі слова і самовираження та демократичному процесу в Україні. На нашому сайті [Marker](#) ви знайдете результати річного моніторингового звіту, опис методології, за якою проводиться дослідження, досє на праворадикальні організації, участь яких у насильницьких чи конфронтаційних діях нам вдалося зафіксувати, власні статті та добірки посилань на журналістські статті, наукові дослідження та звіти інших організацій про діяльність ультраправих в Україні.

Звіт видано за підтримки Rosa Luxemburg Stiftung з коштів Міністерства економічного співробітництва та розвитку ФРН. Ця публікація та її частини надаються до безкоштовного використання за умови належного посилання на оригінальну публікацію.

Зміст публікації перебуває у виключній відповідальності авторів та авторок дослідження і може не відображати позиції Rosa Luxemburg Stiftung та Центру соціальних і трудових досліджень.

